

ОСОБЛИВОСТІ СПІВЗВУЧНОСТІ ЗАГАЛЬНОВЖИВАНИХ ІМЕННИКІВ З АБРЕВІАТУРАМИ ТЕХНІЧНИХ ТЕРМІНІВ

К.Г.ЯКУШКО, кандидат педагогічних наук, старший викладач,

E-mail: vukladach@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-6977-8441

А.В.ПОЛІЩУК, старший викладач,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: linapolischuk@nubip.edu.ua

ORCID ID: 0000-0002-8995-7911

Анотація: *Актуальність дослідження – у посиленні інтересу до практичного використання мовознавчих знань, розкриття комунікативно-прагматичного потенціалу мовних одиниць у різностильових текстах. Мета і завдання дослідження – дослідити аббревіатури таких технічних термінів, які б перегукувалися з загальноновжіваними іменниками задля активізації інтересу студентів до роботи з словником. Основні висновки: існують аббревіатури технічних термінів, співзвучні з певними лексичними розрядами, у підгрупах. Особливістю омонімічності загальноновжіваних іменників є наявність внутрішньої омонімічності співзвучних з ними аббревіатур у декількох варіантах. Можливий збіг аббревіатур технічних термінів із аббревіатурами загальноновжіваних слів тільки на письмі і при першому загальному візуальному ознайомленні. Перспективою досліджень є розгляд співзвучності інших поширених частин мови, окрім іменників, з технічними аббревіатурами та відбір варіантів, найактуальніших для практичного використання у мовленні студентів.*

Ключові слова: *аббревіатури технічних термінів, загальноновжівані іменники, внутрішня омонімічність, комунікативно-прагматичний потенціал мовних одиниць*

Актуальність. На даний час посилюється інтерес лінгвістів до практичного використання мовознавчих знань у цілому та стосовно технічних аббревіатур зокрема для демонстрації комунікативно-прагматичного потенціалу мовних одиниць у різностильових текстах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні публікації українських філологів спрямовані на пошук нових порівняльних характеристик загальноновжіваних слів та термінологічних одиниць, пошуку нових явищ та процесів у словотворенні [1]. При цьому, наприклад, за В. Шинкаруком та С. Харченко, важливо досліджувати словотвірну ідентичність термінологічних одиниць, насамперед, у царині науково-технічної термінології, відносної до перспективної завдяки повсякчасному формуванню нових словотвірних одиниць [5], [6]. Також сучасні лінгвісти наголошують на важливості дослідження омонімічності відповідних аббревіатур: «Омонімія існує також у випадку термінів-аббревіатур та скорочень, адже саме науково-технічна література є сферою широкого вживання різних скорочень. Оскільки аббревіатури і скорочення складаються з невеликої кількості літер, то існує ймовірність співпадіння їхніх форм у різних галузях науки чи техніки. Омонімічними можуть бути дво-, три-та чотирилітерні скорочення, а повні форми термінів, які вони позначають, можуть належати до однієї галузі науки» [2]. Не вирішеною раніше частиною загальної проблеми є розгляд таких аббревіатур технічних термінів, які б перегукувалися з загальноновжіваними словами та посилювали інтерес студентів нефілологічних

спеціальностей до вивчення іноземної мови за технічним професійним спрямуванням [4], [8].

Мета цього дослідження полягає в проведенні мовознавчої розвідки щодо аббревіатур тих технічних термінів, які б перегукувалися з загальноновживаними словами задля активізації інтересу майбутніх інженерів до вивчення англійської мови за професійним спрямуванням у цілому та до роботи з профільним словником зокрема.

Матеріали і методи дослідження. Матеріалом дослідження стали вибіркові тематичні словникові статті ([7]), а методами – аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.

Виклад основного матеріалу. Як слушно зазначає Т. Маслова, «головна мета створення скорочень – перетворити термінологічну групу на ... коротку, зручну у практичному використанні, функціонально самостійну лексичну одиницю, яка є зрозумілою для комунікантів певного фаху [3]». Питання визначення тих аббревіатур, які б спростили процес засвоєння спеціалізованої іншомовної лексики, ґрунтується на доборі тих варіантів, які мають збіг із розповсюдженими загальноновживаними словами. На нашу думку, в англійській мові можливо виділити вісім підгруп аббревіатур, співзвучних з загальноновживаними іменниками.

Для визначення особливостей омонімічності було взято до розгляду такі загальноновживані поширені іменники, як «*bones – кістки*», «*bus – автобус*», «*cap – шапка*», «*campus – студентське містечко*», «*car – машина*», «*card – картка*», «*cat – кіт*», «*care – турбота*», «*code – код*», «*coin – монета*», «*fact – факт*», «*girl – дівчина*», «*race – гонитва*», «*ear – вухо*», «*lace – мереживо*», «*lip – губа*», «*lips – губи*», «*rat – пацюк*», «*mask – маска*», «*map – карта*», «*fun – веселощі*», «*sale – продаж*», «*salt – сіль*», «*sea – море*», «*tape – стрічка*», «*soap – мило*» та «*spice – спеція*». Зазначені іменники розподілені на вісім підгруп.

Перша підгрупа, співвідносна з окресленими вище загальноновживаними іменниками, – це аббревіатури на літеру «В»: *BONES* та *BUS*. Виявлено, що ця підгрупа малочисельна, а кожна з аббревіатур має тільки якесь одне тлумачення: *BONES* розшифровується як *Block-Oriented Network Simulator* (блочно-орієнтована система моделювання мереж), а *BUS* – як *Broadcast and Unknown Server* (сервер форматних повідомлень і невідомих адрес).

Другою підгрупою є аббревіатури *CAP*, *CAMPUS*, *CAR*, *CARD*, *CARE*, *CAT*, *CODE* та *COIN*, які мають збіг у написанні з загальноновживаними іменниками на літеру «С». Встановлено, що аббревіатурі *CAMPUS* властиве однозначне тлумачення: *Clustered Architecture Massively Parallel Unified – memory System* (система з кластерною архітектурою, масовим паралелізмом і об'єднаною пам'яттю). Така ж властивість притаманна і аббревіатурі *CODE* завдяки її одноваріантному розшифруванню як *Client / Server Open Development Environment* (відкрите середовище розвитку архітектури «клієнт-сервер»), і аббревіатурі *COIN* завдяки її однозначному тлумаченню у варіанті *Command Information* (управляюча інформація). Виявлено, що аббревіатура *CARD* вирізняється двоваріантністю тлумачення: *Cars Automated Reproduction and Distribution* (система автоматичного репродукування і розповсюдження друкованих карток) або *Computer-Assisted Route Development* (автоматичне трасування провідників) так само, як і аббревіатура *CARE* у значенні *Computer-Aided Reliability Estimation* (автоматична оцінка надійності) або *Computer Aided Reusable Engineering* (система автоматизації повторних інженерних робіт). У цій підгрупі трапляються також і випадки внутрішньої омонімічності термінів у багатьох різновидах тлумачення. Наприклад, аббревіатурі *CAR* властиво вісім варіантів розшифрування: *CARrier* (несуча частота), *Central Access Routing* (маршрутизація центрального доступу), *Channel Address Register* (реєстр адреси каналу), *Channel Assignment Record* (реєстрація розподілення каналів), *Computer-Assisted Retrieval* (автоматизований пошук), *Contents of Address Register* (зміст адресного реєстру), *Control Unit*

Accumulator Register (регістр акумулятора блока управління), *Current Address Register* (регістр поточної адреси), а абревіатура *CAP* вирізняється своєю винятковою омонімічністю у тлумаченні, оскільки має аж чотирнадцять варіантів перекладу: *Cable Access Point* (точка введення кабелю), *Call Processor* (процесор обробки викликів), *CAPacity* (ємність), *CAPstan* (ведучий вал), *Carrierless Amplitude Phase* (амплітудно-фазова модуляція), *Central Arbitration Point* (центральний пункт арбітражу), *Channel Access Protocol* (протокол доступу до каналу), *Component Acceptance* (процедура прийняття компонентів), *Computer-Aided Planning* (автоматизоване планування), *Computer-Aided Production* (автоматизована система управління виробництвом), *Computer-Aided Programming* (автоматизоване програмування), *Computer-Aided Publishing* (публікація з застосуванням комп'ютера), *Console Action Processor* (консольний функційний процесор), *Controlled Access Protection* (захист контрольованого доступу). Окрім збігу в написанні з поширеним іменником, технічна абревіатура *CAT* водночас омонімічна як абревіатурам власне самих загальноновживаних слів (*City Air Terminal* (міський аеровокзал), *Classical Analytic Technique* (класичний аналітичний метод), *Computer-Aided Training* (навчання за допомогою комп'ютера), так і абревіатурам суто технічних понять: *Centralized Automatic Testing* (централізовані автоматичні випробування), *Computer-Aided Testing* (автоматичне тестування), *Computerized Automatic Tester* (автоматичний випробувальний пристрій) та *Cooled Anode Tube* (лампа з охолоджуючим анодом).

До третьої підгрупи віднесено абревіатури технічних термінів *FACT* та *FUN*, які мають збіги з загальноновживаними іменниками на літеру «F». Для них

. характерна як двоваріантна, так і чотирьохваріантна внутрішня омонімічність.

Наприклад, *FUN* – це скорочення і від *FUNction* (функція), і від *Functional Unit Number* (номер функційного блоку), а абревіатуру *FACT* можливо розтлумачити і як *Fingerprint Automatic Classification Technique* (метод автоматичної класифікації відбитків пальців), і як *Flexible Automatic Circuit Tester* (автоматичний тестер для схем з гнучкою програмою), і як *Forecast And Control Technique* (методика укладання прогнозів та управління на їх основі), і як *Fully Automatic Compiling Technique* (метод автоматичного програмування).

Четвертою підгрупою є абревіатури *LACE*, *LIP* та *LIPS*, співзвучні з іменниками на літеру «L». Для них властиве однозначне тлумачення, оскільки *LACE* можливо розглядати тільки як *Local Automatic Circuit* (місцева АТС), *LIP* – як *Large Internet Packets* (пакети великої довжини мережі Інтернет), а *LIPS* – як *Logical Inferences Per Second* (кількість логічних виходів у секунду).

П'ята підгрупа складається з абревіатур *MAP* та *MASK*, які мають збіги на написанні з поширеними іменниками на літеру «M». Для цієї підгрупи характерне як одноваріантне тлумачення, так і висока варіативність розуміння. Так, наприклад, *MASK* розшифровується як *MASKing* (маскування) та *Multilevel Amplitude Shift Keying* (багаторівнева амплітудна маніпуляція), а абревіатура *MAP* вирізняється можливістю бути тлумаченим аж у одинадцятьох варіантах: *Matrix Associative Processor* (матричний асоціативний процесор), *Manageability, Availability, Performance* (керуваність, надійність, продуктивність), *Manufacturing Automation Protocol* (протокол автоматизації виробництва), *Memory Acceptance Pulse* (імпульс підтвердження прийому повідомлень), *Memory Access Protection* (захист від несанкціонованого доступу до пам'яті), *Memory Allocation and Protection Unit* (засіб розподілу та захисту пам'яті), *Message Administration Procedures* (процедури керування повідомленнями), *Microprocessor Analysis Package* (пакет для аналізу мікропроцесора), *Mobile Application Part* (підсистема забезпечення пересувної станції), *Modular Acoustic Processor* (модульний акустичний процесор) та *MultiAssociative Processor* (мультиасоціативний процесор).

До шостої підгрупи належать абревіатури *RACE* та *RAT*, співзвучні з

іменниками на літеру «R у трьох або чотирьох варіантах тлумачення. Наприклад, аббревіатура RACE має три варіанти перекладу: *Random Access Computer Equipment* (обчислювальна система з довільною вибіркою), *Rapid Automatic Checkout Equipment* (швидкодіюча апаратура автоматичного контролю), *Regional Automatic Circuit Exchange* (регіональний автоматичний комутатор каналів), а аббревіатура RAT – чотири варіанти розшифрування: *Receiver And Transmitter* (приймальник та передавач), *Register Alias Table* (таблиця псевдонімів регістрів), *Remote Access Terminal* (термінал дистанційного доступу) та *Remote Automatic Telemetry Equipment* (автоматична радіотелеметрична апаратура).

Сьомою підгрупою є аббревіатури SALE, SALT, SEA, SOAP та SPICE, співзвучні з загальноновживаними іменниками на літеру «S». Для цієї підгрупи властиве як одноваріантне тлумачення, так і переклад у двох або трьох варіантах. Прикладами першої категорії є аббревіатура SALE в її єдиному тлумаченні як *Simple Algebraic Language for Engineers* (простий алгебраїчна мова для інженерів), аббревіатура SOAP у єдиному значенні *Symbolic Optimal Assembly Program* (ефективна програма трансляції з символічної мови) та аббревіатура SPICE у одноваріантному розшифруванні як *Simulation Program with Integrated Circuit Emphasis* (імітаційна програма з орієнтацією на інтегральні схеми). Окрім зазначеного, у цій підгрупі трапляються і випадки двоваріантної або трьохваріантної омонімічності. Прикладом першої може слугувати аббревіатура SEA у значенні *Standard Electronic Assembly* (стандартний електронний блок) та *Systems Enhancement Associates* (назва відомої фірми), а другої – аббревіатура SALT у наступних трьох значеннях: *Script Application Language for Telix* (сценарна мова додатків для програми Telix), *Subscriber Automatic Line Test* (автоматична перевірка абонентської лінії) та *Symbolic Algebraic Language Translator* (транслятор символічної алгебраїчної мови).

Останньою восьмою підгрупою є аббревіатури EAR, GIRL та TAPE з поодиноким вираженням приналежності до певної літери. Для них характерна одноваріантна омонімічність. Так, аббревіатура TAPE тлумачиться як *Tape Automatic Preparation Equipment* (апаратура автоматичної підготовки стрічок), EAR – як *Electronic Audio Recognition* (електронне розпізнавання звукових сигналів), а GIRL – як *Generalized Information Retrieval Language* (узагальнена інформаційно-пошукова мова).

Висновки і перспективи. Особливістю співзвучності загальноновживаних іменників з аббревіатурами технічних термінів є наявність внутрішньої омонімічності аббревіатур у декількох варіантах. Можлива співзвучність аббревіатур технічних термінів із загальноновживаними іменниками тільки на письмі і при загальному першому візуальному ознайомленню. Перспективою досліджень є розгляд омонімічності інших поширених частин мови, окрім іменників, технічним аббревіатурам та відбір варіантів, найактуальніших для практичного використання у мовленні студентів.

Список використаних джерел

1. Городенська, К.Г. Нові явища та процеси в українському словотворенні: динаміка чи деструкція словотвірних норм? [Текст] / К.Г. Городенська // Українська мова. – 2013. – № 2. – С. 3–12

2. Корнієнко, О.Д. Проблеми перекладу термінів: багатозначність та омонімія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/kornienko-od-problemiperekladu-terminiv-bagatoznachnist-ta-omon>

3. Маслова, Т.Б. Омонімія скорочень у науково-технічній англомовній літературі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/maslova_Homonymy%20of%20abbreviations.pdf

4. Поліщук, А.В. Лексичні та термінологічні особливості перекладу науково-технічної літератури [Текст] / А.В. Поліщук // Комунікативний дискурс: наукова рецепція та стилістика перекладу: зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф., Київ, 15-16 березня 2018 р. – К.: «Міленіум», 2018. – С. 158 –160.
5. Харченко, С. В. Науково-технічна термінологія: навч. посібник [Текст] / С. В.Харченко. –К.: Вид-во авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2009. –112 с
6. Ткач, А. В. Словотвірна ідентичність української термінології: монографія [Текст] / А. В. Ткач, В. Д. Шинкарук. –Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. –200 с.
7. Черепанов, А.Т. Англо-русский словарь сокращений по компьютерным технологиям, информатике, электронике и связи [Текст] / А. Т. Черепанов. – М.:Рус.яз.,2000.-496с.
8. Якушко, К.Г. Особливості перекладу абревіатур англійських термінів автоматики [Текст] / К.Г. Якушко// Комунікативний дискурс: наукова рецепція та стилістика перекладу : зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф. Київ, 15-16 березня 2018 р.- К.: Міленіум, 2018. – С.160-163.

References

1. Horodenska, K.H (2013) Novi yavvyshcha ta protsesy v ukrainskomu slovotvorenni: dynamika chy destrukttsiia slovotvirnykh norm? [New phenomena and processes in the Ukrainian word formation: the dynamics or destruction of word-formation norms?]. *Ukrainska mova*, № 2, 3–12
- 2.Korniienko, O.D. Problemy perekladu terminiv: Bahatoznachnist ta omonimiia [Problems of the translation of terms: ambiguity and homonymy].
- 3.Maslova T.B. Omonimiia skorochen u naukovu-tekhnichnii anhlomovnij literaturi [The homonymy of abbreviations in the scientific and technical English-language literature].
4. Polishchuk, A.V.(2018) Leksychni ta terminolohichni osoblyvosti perekladu naukovu-tekhnichnoi literatury [Lexical and terminological peculiarities of the translation of scientific and technical literature]. *Komunikatyvnyi dyskurs: naukova retseptsiia ta stylistyka perekladu: zb. materialiv Vseukrainskoi nauk.-prakt. konf., Kyiv, 15-16 bereznia*, 158 –160.
5. Kharchenko, S. V. (2009) *Naukovo-tekhnichna terminolohiia: navch. posibnyk* [Text] [Scientific and Technical Terminology: Teaching. manual], 112 .
6. Tkach,A. V.(2010) *Slovotvirna identychnist ukrainskoi terminolohii: monohrafiia* [Word-identical Ukrainian identitynomenology: monograph.]. Chernivetskyi nats. un-t, 200 .
7. Cherepanov A.T.(2000) *Anhlo-russkyi slovar sokrashchenyi po komp'iuternym tekhnolohiyam, ynformatyke, elektronikyke y sviazy*. [English-Russian dictionary of abbreviations for computer technologies, computer science, electronics and communications]. *Rus.yaz.*,2000,496s.
8. Yakushko K.H. (2018) *Osoblyvosti perekladu abreviatur anhliiskyykh terminiv avtomatyky*[Features of the translation of abbreviations of English terms automata].*Komunikatyvnyi dyskurs: naukova retseptsiia ta stylistyka perekladu: zb. materialiv Vseukrainskoi nauk.-prakt. konf. Kyiv, 15-16 bereznia 2018 r.- K.: Milenium, 2018. – S.160-163.*

ОСОБЕННОСТИ СОЗВУЧНОСТИ ОБЩЕУПОТРЕБЛЯЕМЫХ СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ С АББРЕВИАТУРАМИ ТЕХНИЧЕСКИХ ТЕРМИНОВ

Е.Г. Якушко, А.В. Полищук

Аннотация. Актуальность исследования - в усилении интереса к практическому использованию языковедческих знаний, раскрытия коммуникативно-прагматического потенциала языковых единиц в разностилевых текстах. Цель и задачи исследования - исследовать аббревиатуры таких технических терминов, которые перекликались с общеупотребительными словами для активизации интереса студентов к работе со словарем. Основные выводы: существуют аббревиатуры технических терминов, созвучные с определенными лексическими разрядами в подгруппах. Особенностью омонимичности общеупотребительных существительных и числительных является наличие внутренней омонимичности аббревиатур в нескольких вариантах. Возможна созвучность аббревиатур технических терминов аббревиатурам общеупотребительных слов только при первом визуальном ознакомлении и при написании. Перспективой исследований является рассмотрение омонимичности распространенных других частей речи, кроме существительных, техническим аббревиатурам и отбор вариантов, актуальных для практического использования в речи студентов.

Ключевые слова: аббревиатуры технических терминов, общеупотребительные существительные и числительные, внутренняя омонимичность, коммуникативно-прагматический потенциал языковых единиц

FEATURES OF CONSONANCE OF THE GENERAL NOUNS TO THE ABBREVIATIONS OF TECHNICAL TERMS

K.H. Yakushko, A.V. Polischuk

Abstract.: The relevance of the research is to increase the interest in the practical use of linguistic knowledge, the disclosure of the communicative and pragmatic potential of linguistic units in different language texts. The purpose and tasks of the study are to investigate the abbreviations of such technical terms to be echoed with commonly used words in order to intensify the students' interest to work with the dictionary. Main conclusions: there are abbreviations of technical terms that are consistent with certain lexical discharges in subgroups. The peculiarity of the homonymy of commonly used nouns is the presence of internal homonymic abbreviations in several variants. Possible consonance of abbreviations of technical terms with abbreviations of commonly used words exists only during the first visual perception. The prospect of research is to consider the homonymy of the common parts of the language, except of the nouns, technical abbreviations and the selection of options that are the most suitable for practical use in students' speech.

Keywords: abbreviations of technical terms, commonly used nouns and numerals, internal homonymy, communicative-pragmatic potential of linguistic units